

**Олєйниченко А. В.**  
*аспірант кафедри економіки та підприємництва  
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова  
м. Одеса, Україна*

## **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Криза є невід'ємною складовою безперервного процесу суспільного розвитку та є рушієм еволюційних змін у соціальному, науково-технічному, економічному житті людства. Залежно від різновиду, масштабів та особливостей протікання, криза має певний ступінь керованості. Зазначене зумовлює необхідність впровадження ефективного механізму антикризового регулювання.

Визначення сутності антикризового регулювання національної економіки та її методів, впровадження яких забезпечуватиме посилення антикризового потенціалу та підвищення стійкості національної системи.

Антикризове регулювання національної економіки – це процес цілеспрямованого впливу органів державного управління на упередження, недопущення та мінімізацію негативних наслідків кризових явищ з метою забезпечення сталого економічного розвитку [1, с. 287].

Антикризове регулювання розглядається як складова державного регулювання економіки, що являє собою сукупність методів, форм та засобів впливу держави на соціально-економічну систему з метою реалізації макроекономічних цілей та як функція державного управління, що реалізується через проведення антикризової політики, спрямованої на вирішення проблем економічного розвитку.

Слід зазначити, що первинними суб'єктами антикризового регулювання як складової державного регулювання економіки є громадяни, що реалізують свої інтереси шляхом демократичного вибору, а також громадські та бізнесові об'єднання, які беруть участь у формуванні органів державного управління.

Ступінь ефективності вирішення будь якої проблеми залежить від визначення комплексу методів та засобів, застосування яких дає змогу досягти необхідного кінцевого результату. Економічні й правові методи регулювання використовуються з метою створення сприятливих умов для розвитку господарських одиниць усіх форм власності, забезпечення інфраструктури, підтримки підприємництва, стимулювання організації та ефективного функціонування ринкової ділової активності, створення умов мотивації виробництва і недопущення його спаду, зміцнення фінансово-кредитної системи, стимулювання науково-технічного прогресу, інвестицій, структурної перебудови тощо.

Адміністративні методи можуть застосовуватись у таких сферах, які не охоплюються ринком, але залежать від нього, або, коли економічні методи не дають необхідного результату, наприклад, в умовах кризи.

Інституційні методи реалізуються в рамках виконання інституційної місії держави, яка виявляється у двох напрямках діяльності. По-перше, держава надає економічним суб'єктам, населенню особливий економічний і правовий статус свободи, захищаючи їх у зовнішньому та внутрішньому просторі за допомогою спеціальних структур. По-друге, держава залучає всіх членів суспільства до суспільної відповідальності шляхом здійснення нагляду, регулювання та контролю за їх поведінкою [2, с. 172–173].

За часом впливу виділено превентивні методи, які реалізуються на основі аналізу і прогнозування кризових явищ і включають способи впливу держави на економічну систему з метою формування антикризового потенціалу і розробки заходів попередження та мінімізації можливих негативних наслідків кризи, та реактивні методи, які активно починають діяти вже після того, як кризові явища набули загрозливого для економічної стабільності характеру, антикризового регулювання національної економіки.

Протекціоністські і ліберальні методи є антагоністичними за своєю суттю. У сучасних умовах протекціоністські методи застосовуються з метою захисту внутрішнього ринку від зовнішніх загроз і викликів глобальних кризових явищ. Водночас національні держави вкрай обмежені у їх застосуванні внаслідок взятих на себе зобов'язань у рамках діяльності СОТ та інших організацій. Ліберальні методи передбачають використання державного впливу через встановлення загальних «правил гри», тарифного регулювання у рамках режиму найбільшого сприяння.

Означені методи ґрунтуються на використанні інструментів антикризового регулювання національної економіки. Інструменти різних видів державної політики (грошово-кредитної, бюджетно-податкової, інвестиційної, інноваційної тощо) застосовуються комплексно з урахуванням можливості їх різнонаправленого впливу або синергетичного ефекту. Вибір інструментарію антикризового регулювання залежить від цілей, методу, виду, типу та фази розгортання кризи.

Особливе місце серед інструментів антикризового регулювання належить прогнозуванню, антикризовим програмам і планам.

Ефективність антикризового регулювання національної економіки залежить від протистояння зовнішнім впливам, викликам глобалізації та позиціонування України в процесах міждержавного антикризового регулювання як активного учасника та лобіюванні національних інтересів.

Тому антикризове регулювання економіки здійснюється безперервно в усіх фазах економічного циклу в рамках економічної стратегії держави. Недооцінка ролі антикризового регулювання в економічній стратегії держави призводить до безсистемності прийняття управлінських рішень, їх ситуативного та слабого впливу на економіку.

### **Література:**

1. Антикризове регулювання національної економіки: теорія і практика: [монографія] / А.А. Олешко; Національний університет ДПС України. – Ірпінь: Видавництво НУДПСУ, 2012. – 350 с.
2. Інституційна архітектура і динаміка економічних перетворень / Т.І. Артемова, С.І. Архієєв, А.А. Гриценко та ін. // Інститут економіки та прогнозуванню НАН України; А.А. Гриценко (ред.). Х.: Форт. – 2008. – 928 с.